

Офіра

Олег Коцарев

Того року війна затримала мене в містечку У. Бувати там мені траплялось і раніше, та я ніколи не проводив у ньому стільки часу, ніколи так не занурювався в нитки мурашиних стежок У-ських вулиць. Само собою, я раніше не бував, скажімо, на вулиці Підгірній, не знав про її хвилясте, але надійне існування. Однак, саме Підгірна стала для мене місцем особливо пам'ятним, точніше один будинок при її початку, а ще точніше – місце, де той будинок скліщився з сусідом торцем, мов жук із жуком.

Ті два будинки парувалися під кутом із дуже симпатичною кількістю градусів і маніфестували одразу багато напрямків і ліній. Адже дах лівого, сецесійного, вигинався гірським козлом (дочка моя наполягала, що – кабаном), його фасад кілька разів змінював напрямок руху, кожен поверх мав свої пропорції, причому найнижчий, створений колись, вочевидь, для крамниці, стояв порожнім, присвяченим потенційній оренді. Правий, неокласицистичний, рівномірно-надутий будинок також був позбавлений легітимної людської присутності, проте вікна його почувалися на диво впевнено, тож навряд чи тут ішлося про таємні вторгнення, навряд чи цей дім був тугим копрофагом. Утрюх із парканом, обмальованим усмішками, оголошеннями "продам" із телефонним номером, рожевим пісюном-білосніжкою, а найбільше тінями, вони утворювали щось подібне до опуклого трикутника чи, можливо, сектора, всередині якого, за парканом, ховався букет бур'янів, блукали коти і дух Бруно Шульца (він давно і послідовно ігнорував рідне місто, зате щотижня приїздив до У, і то чомусь неодмінно нічним київським потягом).

Я заплющую очі – і знову бачу вікно на другому поверсі. Там завжди світилася руда лампа. Світилася в самому кутку вікна, мов павучина, яка розпустила свої промені-павутинки. Щоправда, одного вечора джерело світла трохи відсунулось, відсахнулось майже до віконного центру. Жінка, яка там жила, можливо, боялася темряви. На тому вікні чомусь майже ніколи не з'являвся чорно-білий кіт, він стабільно надавав перевагу двом тоненьким, мов сірники, вікнам правіше. Ще іншого разу, пригадую, світло цього вікна, та й сусідніх, дещо змінилося, воно сильно почервоніло – напевно, це було тоді, коли на всіх екранах і взагалі придатних площинах демонстрували нищівні пожежі в Москві.

Поверхом вище жив великий чоловік, він виходив на свій досить ординарний балкон, гучно розмовляв по телефону і плювався вниз. Я називав його Плювальником. А там, у квартирі з рудою лампою, жили дві жінки. Я, звичайно, пішов до них познайомитися та запропонувати свої послуги (як уже давно відомо, в ті дні я заробляв гроші продажем предметів, категорично заборонених у воєнний час, на що наші добрі поліцейські та військові патрулі дивилися крізь нігті пальців). І якимось непомітно став на короткий час ніби другом другом дому. Коли я виходив від двох жінок, напившись чаю, завжди був уже пізній вечір, над безлюдною Підгірною вулицею гойдався ліхтар на

дроті. В одні вечори він здавався летючою тарілкою, яка щойно забрала кілька зразків землян на загальногалактичну виставку, в інші – кепкою, котра була модна в часи попередньої війни, а тепер, на новому оберті моди, з невідомого дива навчилася світитись.

Потрапити до їхньої квартири, правда, вдалося не відразу. Спершу я зайшов до арки того дому, але побачив, що назустріч іде якась людина, тому злякався і втік. Другого разу я пішов не у двері під'їзду, а просто у двір – двір був тьмянний, банальний, зовсім не пасував, і я знову завернувся та почимчикував геть. Третього разу я вже дослідив під'їзд, що до нього вхід розташовувався просто в арці. І лише за четвертим разом потрапив до квартири і подружився з жінками.

Ми втрьох зійшлися так близько не лише через естетичну солідарність або через подібні погляди щодо ситуації на фронтах і проблем реінкарнації. Спільна торгівля забороненим, звичайно, теж зближувала, але не вона була вирішальна. Ключовим моментом стало те, що я прийшов до них рівно тоді, коли їм потрібно було з кимось порадитись, розділити з кимось таємницю, а отже, й відповідальність.

– Наді мною висить цілий світовий океан відповідальності, – тривожно говорила молодша і дивилася на мене так, ніби я маю щось робити у відповідь на її слова.

– Справді, запитай його, послухай, що скаже людина з вулиці – вибач, Олежику, що так тебе називаю, – спокійно казала старша.

Зрозумівши, що мені справді можуть довірити якусь неприємну таємницю, я спробував відсунути цю чашу, намагаючись, правда, щоб вона не зістрибнула зі столу на паркет.

– Якщо ви хочете мене використати як третейського суддю, то є одна проблема. У будь-якому питанні я за лічені секунди знаходжу однакову кількість аргументів "за" і "проти". І похитнути цей баланс дуже складно. Вам потрібна, ну, може, спонтанніша людина, яка не потоне в аналізі вашої таємниці.

Але жінки лише усміхнулися. Здається, вони мене навіть не слухали.

Таємницю було підсолоджено додатковою чашею чаю та "Наполеоном".

Виявляється, молодша жінка (тепер мені цікаво, чи то вона спала в кімнаті з рудою лампою та боялася світла, а тоді якось і не подумав це дізнатися) під час відвідин однієї паранормально обдарованої людини, які стають особливо помітними та безкомпромісними в буремні дні, отримала від тієї страшний наказ.

– Ходімо, щось покажу.

Вони вивели мене на балкон, де молодша кілька разів на день курила. Я на цьому балконі раніше не бував, але з вулиці помічав, що на ньому є якесь не зовсім стандартне оздоблення, не лише квіти. Тепер я побачив барельєф ящірки на стіні — точніше два фрагменти: хвіст із задніми лапами та голова з передніми, решта ж ящірного тіла ніби ховалася в стіні. А ще на краю балкона стояла здоровенна брила, віддалено схожа на бюстик людини без обличчя.

– Це все робила Поліцаєнко, — похвалилася старша. Скульпторку, відому під псевдонімом Поліцаєнко, в Улюбили та дозволяли їй робити численні інтервенції в

публічні й приватні простори. Характерно, що вона справді працювала в поліції.

- Слухай, що він сказав, - дзвінко зашепотіла молодша, і я зрозумів, що вона ледь стримує сльози. - Я маю скинути оцю брилу звідси на голову людині, яка буде йти вулицею. Взяти й зіштовхнути на неї.

- Це для чого?

- Як для чого? Щоб закінчилася війна.

І тепер я мусив розв'язати сумнів цієї жінки. Віщий чоловік вимагав від неї скинути брилу на голову й цим актом зачарувати, спинити кровопролиття. Старша жінка дещо несподівано для мене його підтримала - і вважала, що на таку жертву слід піти. Сама молодша вагалася. Що скажу я?

Для такого випадку я вирішив випити трохи кави. Зазвичай я каву не п'ю, вона не дуже пасує моїй структурі тиску, але того разу зробив це, щоб пришвидшити думки та запропонувати моїм приятелькам рішення.

І - я пристав до думки більшості. Чесно, я цього не хотів, моя приватна совість опиралась, підсвідомчик тремтів, але совість громадянська й патріотична, прискорена кавою, була невблаганна.

- Принеси цю жертву, - блискавично сказав я. І додав:

- Це все одно краще, ніж приносити жертву під час якогось довгого, складного і кривавого ритуалу.

Коли я виходив від жінок, була вже ніч. Вулицею йшли семеро музикантів. Я заспокоював себе, що все це лише жарт.

Наступного разу мені довелося опинитися на Підгірній за декілька днів. Я йшов і віз за собою валізу з забороненими предметами. Спекотний день перелазив через паркан і ставав стерпним вечором. Люди на тротуарах вигулювали тхорів на мотузках. На електричному самокаті в бік базару їхав єнот. Я наближався до арки, як завжди, милуючись різноспрямованими лініями двох скліщених торцями будинків. Назустріч мені рухався дідусь, схожий на дельфіна, якому роками вдавалося сидіти у віконці ремонту взуття та вводити в оману громадськість, а тепер його викрито, і він сам із цього сміється. Я теж усміхнувся дельфіну, підлоскочуючи в собі фантазію про деяку спільність наших доль.

І саме цієї миті трапився людський крик.

А півмиттю пізніше - за якісь півметра від дельфіна впала і розлетілася спершу навпіл, а потім на тисячі сухих пелюсток брила з балкона моїх приятельок. Старий або не помітив цієї події, або проігнорував її. З балкона чулося ридання. Я ще раз озирнувся на незворушного веселого дельфіна — й побіг до жінок.

Молодша вже лежала на дивані в одній із надмірних кімнат їхньої квартири та вивергала апокаліптичні вигуки. Старша намагалася її заспокоїти. Я, про всяк випадок, повідомив, що старший чоловік живий і здоровий, усе в порядку.

- Це все! Війна тепер не закінчиться! Це кінець! Нічого не вийшло! - кричала вона і плакала. З вікна на вікно заспокійливо переходив кіт.

Душевна рівновага цілком повернулася до моєї приятельки приблизно через

тиждень. А потім мені довелося залишити місто У.

Наступного разу я побував у Ївже після війни, яка, на щастя, зовсім не завдала цьому місту руйнувань. Владнавши всі справи, я вирішив прогулятись улюбленими кутками. Звісно, побував і на Підгірній. Після виїзду з Уя втратив у щоденній метушні зв'язок із двома жінками, тому тепер почувався на цій вулиці трохи ніяково й винувато. Але зрештою таки вирішив їх відвідати та відкинути умовності.

На мій дзвінок у двері ніхто не відповідав. Номери телефонів моїх приятельок я давно загубив, а ніякими іншими способами ніколи з ними не зв'язувався. Залишалося зробити губами невиразний звук і піти геть. Але раптом відчинилися інші двері — і сувора, хоч і, здається, не зла сусідка стала мене допитувати, хто я і що мені потрібно.

Як виявилось, дві жінки відразу після закінчення війни кудись поїхали. Але, на мій превеликий подив, попросили свою сусідку, у випадку, якщо завітає Олег, тобто я, передати йому, тобто мені, одну сумку.

– Мабуть, щось із ваших товарів на повернення, – не зовсім схвально натякнула сусідка на мою торгівлю забороненими предметами, яка закінчилася для мене одночасно з війною, на що, втім, було гріх нарікати.

Вона відчинила двері порожньої квартири – і я опинився у знелюднених кімнатах, де колись чаював і спілкувався з приятельками. Де-не-де можна було бачити сліди того, як жінки збирали речі перед від'їздом. Схоже, вони збиралися сюди повернутися. Проходячи повз кухню, я зауважив сліди вимирання маленьких мух. В одній з кімнат стояв пакет із котячим кормом. Паркет, раніше нечутний, вкрадливо рипів.

– Ваша торба на балконі, – сказала сусідка. – Як заберете, постукайте до мене, і я зачиню двері.

Вона пішла, і я почув її бурмотіння:

– Ото такі чоловіки, ходять-ходять, ходять-ходять, потім зникають, а тоді прийде й шукає вчорашнього дня. Не було чого ходити довго, от що. Як заліз у хату – то вже й залишайся.

Я негучно посміявся, намалював котячу голову на пилюці, що вкрила сервант, і рушив на балкон по свою "спадщину". "Спадщина" була досить непоштиво захована в супермаркетну торбу, позначену екологічним слоганом. У торбі лежав чималий згорток. Розгорнувши папір, я виявив, що на мене чекала така сама брила, як та, котру скинула з балкона моя приятелька. Це ж треба. Може, її відреставрували? Проте виразних слідів відновлення я на скульптурі не бачив, та й тоді цей бюстик людини без обличчя розлетівся на стільки кавалків, що їх навряд чи хтось зібрав би до купи. Брилу супроводжувала лаконічна записка: "Як бачиш, усе спрацювало. Завдяки тобі".

Подарунок був зворушливий, але належало вирішити, що з ним робити. Звісно, взяти брилу з собою я не міг – на мене чекала ніч у поїзді, мені цілком вистачало й власних речей. Залишити брилу в квартирі – негарно. Я про щось замислився й дивився згори вниз на вулицю. Рідко бачив її з такого ракурсу, все було трохи інакшим, ніж я пам'ятав. Праворуч весело-спантеличено ішли солдати, які повернулися з війни. Через дорогу на балконі маленька дівчинка заплітала своєму татові косичку в довгому

волосся. Тоді я поглянув ліворуч, побачив порожню неокласичну будівлю і відчув, що треба робити.

Відстань була для мене невелика.

Я замахнувся, підстрибнув і щосили жбурнув свій скульптурний об'єкт у все ще цілі пусті неокласичні вікна. Кидок був влучний – і одне з вікон радісно засміялося. Я відповів йому тим самим, а потім швидко побіг геть (встигнувши проте зауважити, що замість ящірки балкон тепер прикрашав метелик). Через кімнати, коридор, перекинувши рогату вішалку, в під'їзд, поки сусідка ще не відчинила двері, в арку, на вулицю, через дорогу, вниз. Я біг швидко, радісно, щасливо. Хіба могло бути на світі щось краще, ніж тікати? Через річку, через сквер, повз нові пам'ятники, повз стару церкву, на вокзал. Дедалі частіше зупиняючись, щоб перевести подих і відчувати кожне ребро.

На пероні чекав і роздавав запах київський нічний поїзд. Із його вікон ще не встигли зняти стрічки скотчу, якими на випадок вибуху їх заклеювали під час війни. Скотч мав не дати вікнам розлетітися на маленькі гострі кажанчики.

7.VIII.2022

Коцарев О. Офіра // Посестри. Часопис. 2022. № 25